

HECE TAŞLARI

Aylık Şiir Dergisi

Şair Nabi (1642-1712)

5.sayı on5temmuz 2015

BU SAYIDA**NABİ**

C. Ünal HASANNEBİOĞLU
Temür Melik DEDEKURT
Mehmet KURTOĞLU
Ekrem KAFTAN
Mahmut TOPBAŞLI
Hasan AKÇAY
Mehmet Turgut BERBERCAN
Hayrettin DURMUŞ
Mehmet PEKTAŞ
Hızır İrfan ÖNDER
Ali PARLAK
Süleyman PEKİN
Hacer Alioğlu YAKUTİ
Hüseyin KAYA
Murat SOYAK
Ercan HANAY
Muhammed Emin
TÜRKYILMAZ
Ali Kemal MUTLU
Metin ÖZARSLAN
Hikmet ELİTAŞ
İsmail GÜL
İslam SADIG
Emrullah BEDİR
Metin Önal MENGÜŞOĞLU

HECE TAŞLARI

Aylık Şiir Dergisi

Genel Yayın Yönetmeni

Tayyib Atmaca

Yazışma Adresi

Ihlamurkent Mh. Kıvılcık Sk. F8/3

Odonpazarı/ESKİŞEHİR

Telefon: 0535 391 92 50

hecetaslaridergisi@gmail.com

5. Sayı 15 Temmuz 2015

ISSN: 2149-4509.

ŞAIRLERİN HALİ İÇLER ACISI

Şairin kalemi taşı yontuyor okşuyor nefsinin dışı sözlerle kelimeler daha kekre olmadan dalından yolarak yolluk yapıyor acıkınca ne yediğin bilmiyor konuşuyor ne dediğin bilmiyor sırtıyor güldüğünü sanıyor gülücüğü saklanıyor aynaya kendine bakmaya zaman yetmiyor başkasında göremiyor kendini.

Şairin nefesi fena kokuyor ne yiyor ne içer kendisi bilir kendisinden başka bir bilen olmaz bütün yüksek dağlar onun eseri bütün alçaklıklar ufacık işler meydana sürdü mü nefis atını bütün ciritçiler değneğin saklar vurduğunun gözlerine kör eder sözünün üstüne biri söz koysa satırla saldırır şehri dar eder.

Şairin egosu zor tatmin olur övdükçe kuyruğu aslana döner yol ondan sorulur yordamı bilir her sözü bir gram altına eştir her imgesi bir şiire karşılık kartlaşmış kızların son göz ağrısı yeni yetmelerin en kart horozu ne zaman nerede nasıl şekilde kimse bilmez nasıl öteceğini ona sorsan tüm çöplükler kendinin.

Şairin şiiri amanın aman dışında vay vaylı içinde saman hece dersin kokusu yok içinde serbest atar vurduğunu gören yok atar tutar sosyal medya yurdunda okumadan başkasına tıklar başkaları kendisine tıklasa hindi gibi kabararak dolaşır bir kamyon karpuzu koltukta taşır birisini vermez imge bilmeze.

Şairin şiiri bir av tüfeği attığını vurur sarp yamaçlarda avladığı ceylan ya dağ keçisi boşa mermi attığını gören yok hem avını vurur hem de itini vursa cızbız yapar hınzır etini aslandan kurtlardan ayıdan korkmaz girdiği ormanın dayısı olur har vurarak harmanını savurur kolculardan teknil alır her akşam.

Şairin şiiri edep yumağı açıldıkça hicabını yitirmez dereden tepeden yalan getirmez ham sözlerle şiirini yitirmez sözü tartar darasını çıkarır safisini sunar müşterisine yazdığının arkasına gizlenir adı anıldıkça kendi küçülür kendi küçüldükçe şiiri büyür kalemini putçulukta kullanmaz bir divanı olsun diye uğraşır ama meyil etmez divaneliğe.

Şairlerin hali içler acısı

Çekilmiyor artık şiir sancısı

SAKIN TERK-İ EDEBDEN GAZELİ**NABİ**

Sakın terk-i edebden kûy-ı Mahbûb-i Hudâ'dır bu
Nâzargâh-i ilâhidir, Makam-ı Mustafâ'dır bu

Felekde mâh-i nev, Bâbüsselâm'ın sîne-çâkırır
Bunun kandili Cevzâ, matla'-i ziyâdır bu

Hâbib-i Kibriyâ'nın hâbgâhıdır fazilette
Tefevvuk-kerde-i Arş-ı Cenâb-ı Kibriyâ'dır bu.

Bu hâkin pertevinden oldu deycûr-i adem zâil
Amâdan açdı mevcûdât düş çeşmin tütüyâdır bu.

Muraât-ı edep şartıyla gir Nâbî bu dergâha
Metâf-ı Kudsiyandır cilvegâh-ı enbiyâdır bu

USANDIK GAZELİ

Bir devlet için çerha temennâdan usandık
Bir vasl için ağıyâra müdâradan usandık

Hicrân çekerek zevk-i mülâkâtı unuttuk
Mahmûr olarak lezzet-i sahbâdan usandık

Düşdük katı çoktan heves- i devlete ammâ
Ol dâ'ıye-i dağdağa fermâdan usandık

Dil gamla dahi dest ü giribândan usanmaz
Bir yar için ağıyâr ile gavgâdan usandık

Nâbî ile ol âfetin ahvâlini nâkl et
Efsâne-i Mecnûn ile Leylâ'dan usandık

GELİP GİDER GAZELİ

Bezm-i safâya sâgar-ı sahbâ gelür gider
Gûyâ ki cezr ü medd ile deryâ gelür gider

Açıldığın haber virür ağıyâra gül gibi
Her dem bize nesîm-i sebûk-pâ gelür gider

Olmaz yine mariz-i muhabbet şifâ-pezir
Rûy-u zemine bir dahi İsa gelür gider

Sulsân-ı gam nişîmen idelden derûnumu
Sahrâ-yı kalbe leşker-i sevda gelür gider

Âgûş-ı vaşla almış o tıflı şeb-ivisâl
Gsvhâre gibi aşık-ı rûsvâ gelür gider

Bir gün dimez o şûh ki âyâ murâdı ne
Çokdan bu kûya Nâbî-i şeydâ gelür gider

Günümüz Türkçesi ile: **Mehmet KURTOĞLU**

SAKIN TERK-İ EDEBDEN GAZELİ

Sakın terk-i edepten Huda'nın sevgilisinin yeridir bu
Allah'ın nazargahıdır Mustafa'nın makamıdır bu!

Gökteki yeni ay, Bâbüsselâm'ın gönül aydınlığı,
Bunun ışığı Cevzâ yıldızı, doğan nurdur bu!

Allah'ın sevgilisinin kabridir, fazilette;
Arşa ulaşmanın üstünde, Allahın sevgilisidir bu!

Bu toprağın ışığından yokluğun karanlığı kayboldu;
Mahlûkatın görmeyen gözünü açan, şifa veren
sürmedir bu!

Nâbî, bu dergâha edep ölçülerine uyararak gir;
Meleklerin tavaf ettiği, nebilerin tecelligahıdır bu!

USANDIK GAZELİ

Bir devlet için feleğe minnetten usandık
Bir kavuşma için el yüzüne gülmekten usandık

Hasret çekerek kavuşmanın zevkini unuttuk
İçki sersemi olarak şarabın tadından usandık

Şüphesiz, çoktan düştük kavuşma hevesine
O içimize huzursuz eden âmirden usandık

Gönül gamla dahi yaka-paça olmaktan usanmaz
Bir yar için ellerle kavga etmekten usandık

Nâbî ile o sevgilinin hallerini anlat
Mecnun ile Leyla efsanesinden usandık

GELİP GİDER GAZELİ

Zevk meclisine şarap kadehi gelip gider
Güya med-cezir ile deniz gelip gider

Açıldığını haber verir ellere gül gibi
Devamlı bize ayağı hızlı rüzgâr gelir gider

Olmaz, yine aşk derdine şifa olmaz
Bu dünyaya İsa bir daha gelir gider

Gam sultanı karargâh kıldı içimde
Kalbimin sahrasına sevda askerleri gelip gider

Kucağına almış o çocuğu kavuşma gecesi
Beşik gibi perişan âşık gelir gider

Bir gün demez o şuh sevgiliye muradın ne
Çoktan bu semte tutkulu Nâbî gelir gider

DOĞAÇLAMA**Cumali Ünalđı HASANNEBİOĞLU***Bekir Sıddık Soysal'ın dosluğuna*

Çağırır ölüm beni

Bırakır zulüm beni

Önce toplayan dünya

Eder bin dilim beni

Gel götür gülüm beni

Bitirir çalım beni

Meyvesiz dalım beni

Canımda odlar yanar

Kavurur yalım beni

Öldürür halim beni

Suda kor salım beni

Ne eyler malım beni

Eline elimde tut

Bırakma yârim beni

ŞAİR DEĞİLİM

Temür Melik DEDEKURT

Şiirden anlamam, şâir değilim(!)
Şenliklerle, şölenlerle işim yok(!)
Gönül adamıyım kâhir değilim
Vuranlarla, ölenlerle işim yok

Maraş'lı değilim, Afşin'i bilmem(!)
Bakraç'ın yazını, kışını bilmem(!)
Ön düğmeleyemem, işimi bilmem
Yok, sekiz kat olanlarla işim yok

Hiç kimseyi kandırmadım, kanmadım
Adam olmayanı adam sanmadım
Paraya, şöhrete hiç inanmadım
Verenlerle-alanlarla işim yok

Aşkla attım her attığım adımı
Sağda-solda duyurmadım adımı
Ne sesimi yaydım ne feryâdımı
Reklamlarla, ilanlarla işim yok

Her denizde balık oldum ağ tuttum
Garipleri, yetimleri beğ tuttum
İçtenliği her bir şeyden yeğ tuttum
Yalanlarla-dolanlarla işim yok

İnanmışım şeyden taviz vermedim
Hiçbir uygunsuzu uygun görmedim
Dünya üzerine hayal kurmadım
Hesaplarla planlarla işim yok

Tarz desen belki de, stilim olmaz
Okurum gündüzlüm-yatılım olmaz
Denizi görmedim tatilim olmaz
Her ırmağa dalanlarla işim yok

Zulme ilenmedim acısın diye
Sen benim başımın tacısın diye
Yermedim kimseyi şucusun diye
Biri beşe bölenlerle işim yok

Yıllar yılı gurbetleri yurt ettim
Öğretmeyi, öğrenmeyi dert ettim
Her güreşte ben kendimi alt ettim
Ünün' göğe salanlarla işim yok

Almadım dünyadan alacağımı
Bilmem yarın nerde kalacağımı
Nerde, ne zaman ne olacağımı
Hak'tan iyi bilenlerle işim yok

Sevmem kafa yarıp diş yapanları
İş yapıyor gibi iş yapanları
Yardım göz çıkarıp kaş yapanları
Yitirmeden bulanlarla işim yok

Bildiğim söylerim anlayan anlar
Ne alıp koyarsan gönle o damlar
İşim-gücüm şu gencecik fidanlar
Değişmeden kalanlarla işim yok

Babam Hüseyin'dir zât-ı zeki'dir
Dedem Hırallar'dan Abdalbâkî'dir
Gitti..Herkes gider.. Kalan BAKÎ'dir
Dünyaya kök salanlarla işim yok

Dedekurt'um yeter artık, yakışmaz
İnsan sever insanlığı, çıkışmaz
Dili bal olanın şi'ri kokuşmaz
Sözü ağı kılanlarla işim yok

ŞAİRLERİN SULTANI NÂBÎ

Mehmet KURTOĞLU

Divan edebiyatına adını altın harflerle yazdıran Şair Nâbî, nâm-ı diğer ‘*Urfalı Nâbî*’ klasik şiirimizde hikemiyat ekoluyla yeni bir yol açmış müstesna bir şairdir. Asıl adı Yusuf’tur. Döneminde ‘Ekmel-i Şuara-yi Rûm’¹ ve ‘Melikü’s Şuara’² diye vasıflandırılmıştır. Urfa’da doğan Şair Nâbî’nin doğum tarihi kesin değildir. Onun şiirlerinden ve yazdıklarından anladığımız kadarıyla çocukluk ve gençlik yılları Urfa’da geçmiştir. Prof. Dr. Abdulkadir Karahan biyografik incelemesinde Nâbî’nin doğum yılını h.1052/m.1642 olarak vermektedir. Ahmet Kabaklı’nın Türk Edebiyatı Ansiklopedisi’nde ise, 1640 olarak geçmektedir. Ayrıca Karahan, söz konusu eserinde Nâbî’nin şiirlerine dayanarak onun evladı resul olduğunu söylemektedir.³

Nâbî’nin Urfa’da Hacı Gaffarzadeler veya Karakapıcılar ailesinden olduğuna dair iki rivayet bulunmaktadır. “Kardeşi Seyit Ahmet’in el yazması bir el fütuhâtü’l-Mekkiye’nin iç kapağına yazdığı kayıttan anlaşıldığına göre babasının adı Seyyid Mustafa, dedesi Seyyid Mahmid, dedesinin babası Seyid Muhammed Bakır ve onun babası Şeyh Ahmed-i Nâkşibendî’dir. Bir rivayete göre, ergenlik yaşlarında Yakup Halife/ Kalfa adında bir şeyhe intisap ederek tasavvufa yönelmiş, bir süre çobanlığını yaptığı bu şeyh onu İstanbul’a gitmesi için teşvik etmiş, bir başka rivayete göreyse Urfa’da arzuhalcilikle meşgulken mutasarrıfın dikkatini çekerek onun telkinleriyle 1076’da(1666) İstanbul’a gitmiştir.”⁴ Nâbî’nin Urfa’daki hayatı bilinmediğinden onun hakkında anlatılanlar daha çok halk muhayyilesine dayanmaktadır.

Zira İslam Ansiklopedisi’nde, Prof.Dr. Abdülkadir Karahan’ın kaleme almış olduğu Nâbî kitabı ve diğer Nâbî biyografilerinde geçen Nâbî-Yakup Kalfa rivayeti doğru değildir. Araştırmacı Yazar Mahmut Karakaş, Urfa Müzesi’nde ulaştığı bir silsilenâmeye dayanarak Nâbî- Yakup Kalfa hikâyesinin doğru olmadığını ortaya koymuştur. Karakaş; “Silsilenâmeyi okuduğumuz zaman gördük ki, Urfa’da 17.yüzyılda yaşamış birkaç tarikat şeyhinin ismi geçmektedir.

17.yüzyılın kültür yapısını göstermede yardımcı olduğu için büyük bir önem taşıdığı kanâatindeyiz.. Şöyle ki, 17. yüzyılın başlarında halk arasında Şair Nâbî’nin şeyhi olduğu söylenen *Yakup Kalfa*’nın şeyhinin adı ortaya çıkmış oldu. *Yakup Kalfa*, Halveti tarikatı şeyhi olup halifeliği *Halveti şeyhi Şeyh Nâsuh Eyyub el-Ensari (k.s.)*’den almıştır. Bu zat ya Eyyub el-Ensari(R.A.)’ın soyundan gelmektedir veya İstanbul’un Eyyub Sultan semtinden olduğu için bu ismi almıştır. Vefat tarihini bulamadık. Şeyh Nâsuh Efendi birçok halife bırakmıştır, bunlardan biri de Urfalı Yakup Halife’dir. Şeyh Nâsuh Efendi de şeyhliği *Şeyh Sinan İstanbullu*’dan almıştır. Bu zat Sümbül Sinan diye nam yapmıştır ve 1529 yılında vefat etmiştir. Silsile bu şekilde geriye doğru giderek *Hz. Ali (K.V.)* vasıtasıyla *Resulullah Hz. Muhammed (S.A.S.)* Efendimize ulaşmaktadır.

Yakup Halife er-Rûhavî isminin yazıldığı kâğıdın arkasında hicri cemazielahir 1028 yılı yazılmıştır. Miladi tarihe göre Mayıs 1619 senesi etmektedir. Buraya kadar bu silsileyi yazdıran kişinin adı Evsal Dede Halveti diye tanınan Derviş Osman diye geçmektedir. Hüseyin Çelebi’nin oğlu Kâtip Bekir tarafından da kaleme alınmıştır. Buradan itibaren Yakup Halife er-Rûhavî’nin ismi “*Zübdetü erbâbi’t-tarıka ve kidvetü ashâbi’l-hakika reisi’s-salikin ve fahrü’l-ârifin Şeyh Yakup Efendi (k.s.)*” diye geçmektedir. Bu isim ayrı bir okla aşağıya indirilmiştir. Böylece artık Yakup Halife’nin şeyhlik yaptığını anlamaktayız. Şeyh Yakup Efendi (k.s.)’ de 18 halife bırakmıştır. Yalnız 1619 yılında hayatta olduğu, yukarıda verdiğimiz tarihten dolayı bellidir. Fakat vefat tarihi bilinmemektedir. Urfa’da bazı kimselerin *Şair Nâbî*’nin şeyhi olduğunu söyledikleri *Yakup Halife*, acâba gerçekten *Şair Nâbî*’nin şeyhi midir? Düşüncemize göre bu mümkün değildir. Çünkü Şair Nâbî 1642 yılında doğmuştur. Oysa Yakup Halife’nin bıraktığı halifesinin halifesi olan Şeyh Ramazan Şani 1665 yılında vefat etmiştir. Bir halife, şeyhi vefat etmeden aynı yerde şeyhlik yapamayacağına göre, Şeyh Yakup, kendi halifesinin vefatından önce vefat etmiştir.

Bu bakımdan Şair Nâbî, Şeyh Yakup Efendi'ye ya yetişememiştir veya onun sağlığında çok küçük yaşta olmalıdır. Her iki halde de Şair Nâbî'nin, Yakup Kalfa'nın müridi olması mümkün değildir. İlerideki araştırmalar bunu daha da aydınlığa kavuşturacaktır. Şeyh Yakup Efendi'nin bıraktığı halifelerin çoğunun Urfalı veya Urfa'ya yakın ilçelerden olduğunu sanmaktayız⁵ diye yazmaktadır.

Nâbî, Urfa'dan imparatorluğun merkezi İstanbul'a gelmiş fakat umduğunu bulamamış, hayal kırıklığı yaşamıştır. Bu sırada vezir olan Musahip Mustafa Paşa'ya bir methiye yazarak onun himayesine girmiştir. Nâbî bu dönemde kendini ifade ederken duygularını şöyle dile getirmiştir:

*Bir garibim cenâbınâ geldim
Ben ümit ile bâbınâ geldim
Kereminden zemanе sir oldu
Fakr devrinde bir fakir oldu”*

Nâbî, Musahip Mustafa Paşa ile birlikte IV. Mehmed'in Lehistan Seferi'ne katılmış, Fetihnâme-i Kamenîçe adlı eserini kaleme almış ve bu eseriyle Padişah IV. Mehmed'in takdirini kazanmıştır. Edirne'de şehzadeler için yapılan sünnet düğününde bulunmuş ve burada gördüklerini 'Surnâme' adlı eserinde kaleme almıştır. 1678-79 yılında Hac farızasını eda etmek için padişah'tan izin almış, Mısır valisi Âbdurrahman Abdi Paşa'ya bu konuda bir ferman yazılmıştır. Himaye ettiklerinden biri olup sonradan sadrazamlığa kadar yükselen Rami Mehmed'i de yanına alarak Urfa yoluyla Medine-i Münnevver'e varan Nâbî'nin, "Sakın terk-i edebden kûy-ı Mahbûb-i Hudâ'dır bu" mısrasıyla başlayan ünlü nâ't gazelini bu sırada kaleme aldığı kabul edilmektedir. Hac dönüşünde Mustafa Paşa'nın kethüdalığına yükselen şairin 'Tuhfetü'l Harameyn' adlı eseri bu seyahatin mahsülüdür.⁶

Kendi isteğiyle kethüdalık vazifesinden ayrılan Nâbî, çevresinin vefasızlığından yakınmış ve sitem dolu 'Kaside-i Azliyye' yi kaleme almıştır. 1683 yılında Mustafa Paşa'nın saraydan uzaklaştırılması üzerine, onunla birlikte Boğazhisar(Seddülbahir)'a gitmiş ve Paşa'nın 1687'de vefatı üzerine Halep'e yerleşmiş ve burada evlenmiştir. Oğulları Ebulhayr Mehmed Çelebi ve Mehmed Emin burada dünyaya gelmiştir. Halep'e vali olarak atanan Baltacı Mehmed Paşa, Nâbî'ye büyük yakınlık göstermiştir. Bu dönemde II. Süleyman ve II. Ahmet'in tahta çıkıp tahttan inişlerine tanık olan Nâbî, sessiz kalmış, II. Mustafa ve III. Ahmed'in tahta çıkışına ise birer cülus kasidesi yazıp yollamıştır. Padişah III. Ahmed, Nâbî'yi eskiden beri tanıyıp sevdiğinden ona hediyeler göndermiştir.1706 yılında Çorlulu Ali Paşa tarafından malikânesi elinden alınan ve aylığı kesilen Nâbî, çok üzülmüş ve bunun üzerine meşhur "Bağ-ı dehrin hem hazanın hem baharın görmüşüz" diye başlayan meşhur gazelini yazmıştır.⁷

1710 yılında ikinci kez sadrazamlığa getirilen Baltacı Mehmet Paşa, İstanbul'a giderken Nâbî'yi de beraberinde götürür. Nâbî, böylece uzun yıllar hasretini çektiği İstanbul'a yerleşmiş olur. Nâbî'nin İstanbul'a gelişi dönemin birçok şairi tarafından sevinçle karşılanır. İstanbul'da yeniden devlet görevi alan Nâbî, iki yıl sonra vefat eder. Karacaahmet Mezarlığı'na defnedilir.

KAYNAKÇA

¹ Anadolu şairlerinin en mükemmeli demektir.

² Şairlerin Sultanı demektir.

³ Bakınız, Nâbi **Abdülkadir Karahan** Sh. 3, Kültür Bak, Yay. Ank ara, 1987.

⁴ **Abdülkadir Karahan**, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Nâbi Maddesi, Cilt 31, sh.258, İstanbul, 2006.

⁵ **Mahmut Karakaş**, Seyir Kültür Sanat Dergisi, Sayı 11-12, 2005,

⁶ **Abdülkadir Karahan**, sh.258

⁷ **Abdülkadir Karahan**, age. sh.258

GÜLE GAZEL**Ekrem KAFTAN**

Vaslında bile itrin gönlümde serâbdır gül
Bu yüzden benim gönlüm dâimâ harâbdır gül

Nice şiir yazarım hayalinin aşkıyla
Belki benim hasretim bittiğin türâbdır gül

Asırlardır şura feryâd ü figân eder
Aslında cümlesinin mesleği kezzâbdır gül

Düşse ceşm-i giryânım dikenlerin üstüne
Anlarsın benim halim nice bin kitâbdır gül

Aşkımдан bîhabersin serâzâd bahçelerde
Yazdığım cümle şiir gönlüne hitâbdır gül

Seherler gözyaşının çağıladığı demlerdir
Gurub vakti o yüzden cemalin bitâbdır gül

Ah eder hasretinden rûzigârla ummânlar
Sonsuza akışları daima azâbdır gül

Zannedersin âşıkın yalnız bahârdır senin
Hazânın kızılılığı aşkıdan hicâbdır gül

Ben ki bir eylül günü gönlümü verdim sana
Bildim ki seni sevmek sonsuz bir sevâbdır gül

Ne olur anla beni dâimâ aç yeniden
Sensiz geçen her ânım ölüm gibi hâbdır gül

Şairin gönlü için taze bahar rengi ol
Zira sende bulduğu gül renkli nikâbdır gül

ARDINA DÜŞTÜM**Mahmut TOPBAŞLI**

Gönül bu sevdada yoruldu derken
Leylâ'dan bir izin ardına düştüm
Küçük bir dereden bile ürkerken
Koca bir denizin ardına düştüm

Gül-endam güzellikler dem dem uyanır
Lâhzada tükenir sanki bin asır
Çözmek istedikçe düğümlenir sır
Derunî bir sözün ardına düştüm

Bilmem ne aradım ömrüm boyunca
Kandıkça susardım, açtım doyunca
Gülşende bülbülden aşkı duyunca
Goncada bir gizin ardına düştüm

Hâlbuki deryaya dalmayacaktım
Kendimi sulara salmayacaktım
Ayrılık türküsü çalmayacaktım
Hasretten bir sazın ardına düştüm.

Bulduklarım aradığım değildi
Dağlar kucak açtı, dallar eğildi
Gönlüm tüm bunları işaret bildi
Küllenmiş bir közün ardına düştüm

Devran dönüp, kara kışlar bitince
Bülbül figan edip, kuşlar ötünce
Közler alevlenip, duman tütünce
Zirvede bir düzün ardına düştüm

Gözle değil, gönül ile bakınca
Irmaklar deryaya doğru akınca
Günbeyli'ye aşk şimşegi çakınca
Ebedî bir yazın ardına düştüm

PEYGAMBER SEVDÂLISI BİR ŞÂİR: NÂBÎ

Hasan AKÇAY

Klasik Türk edebiyatının zirve isimlerinden olan Nâbî Urfa doğumludur. O da birçok şair gibi taşrada kendini yetiştirerek, devrin ilim ve sanat merkezi olan İstanbul'da üne kavuşmuş; ömrünün yirmi beş yıla yakın kısmını Halep'te, devletin kendisine sunduğu imkânlarla, rahat bir şekilde geçirmiş ve eserlerinin büyük bir bölümünü de bu şehirde yazmıştır.

Nâbî şiirleriyle tanındığı kadar, âlim yönü ile de bilinmektedir. Arapça ve Farsçayı şiir yazacak derecede iyi bilen şairin, âlimler yetiştiren bir ailede dünyaya gelmiş olması ve bildiği bu iki önemli dil sayesinde dini konularda da donanımlı bir insan olmuştur. Onu en güzel tanıtan sıfat "âlim-şair" tanımlaması olsa gerektir. Osmanlı'nın ilim ve kültüre verdiği hayati önemin, Nâbî örneğinden yola çıkarak, sadece İstanbul, Edirne, Bursa gibi merkezlerde değil, Anadolu'nun diğer şehirlerinde de ciddi manada kendini gösterdiği söylenebilir.

Şiirin hikmet burcu

Nâbî, şiir vadisinde farklı bir yol seçerek, bu yolda kendinden önce yürüyen ve çağdaşlarından başka türlü baktı hayata ve kâinata. Bu farklı bakış ve algılayışla terennüm ettiği şiiriyle alanında "ekol" olma başarısını gösterdi. "Hikemî şiir" diye bilinen, fikir ve tefekkürün ön planda olduğu bu şiir anlayışının edebiyatımızdaki öncüsü ve en büyük temsilcisi olması bakımından, Nâbî haklı bir şöhret kazanarak her dönemde mısraları, beyitleri dillerde dolaşmaya devam etti.

"Sözde darbü'l-mesel îrâdına söz yok amma /Söz odur âleme senden kala bir darb-ı mesel" anlayışı içinde söylediği şiirlerinin pek çok beyit ve mısraları bir vecize haline gelmiş, âdeta birer atasözü kimliğine bürünmüştür. Onun için akla ve gönle uygun şiir, hikmetten kaynaklanan şiirdir. Bundan dolayıdır ki şiirde güzeli aramaktan çok iyi ve doğruyu bulmak amacıyla şiir söyleyen Nâbî'nin sanat anlayışı bu yönüyle diğer şairlerden farklıdır.

İbret nazarıyla bakmak

Kâinâta, hep hikmet gözüyle bakan Nâbî'ye göre, her insanın var ediliş gayesi Allah'ı bilmek ve bizzat Hâlık'ımızı tanımaktır. Onu tanıdıktan sonra her müşkül halledilecektir. Bütün noksanlar Yaratanı bilmemekten kaynaklanmaktadır. Bunun içindir ki, şiirlerini derin bir inanç ve tefekkürle terennüm etmiş, okuyucuyu da aynı şekilde bu tefekkür dünyasına çekmek istemiştir. Sözün en yalın, etkili olanını söylemeyi kendine amaç edinmiştir. "Aceb vaz' eylemiş bu kâr-gâh-ı hikmet-âmîz'i / Ki kem-ter sun'unu derk eyleyince pîr olur bernâ" Diyor ki: Allah Hikmetle karışık bu iş yerini öyle şaşılacak bir şekilde tanzim etmiştir ki, en ufak bir san'atının mânâsını anlayıncaya kadar bir genç ihtiyar olur.

Şairin mizacı fikir ve hikmete daha müsait olduğu için olmalıdır ki, şiirlerinde genellikle olaylara ve kâinata ibret gözü ile bakış, bir nevi nasihate yönelik, olup bitenleri kendine göre değerlendirme hâkimdir. İyi ve güzel yazmaktan çok, bol yazmak ve değişik mevzular üzerinde söz söylemek düşüncesindedir. Üslûbunda çoğu zaman bir sanatkar titizliği bulunmayışı, çok ve çeşitli söylemenin bir neticesidir. Bununla birlikte Nâbî'de büyük bir ifade kabiliyeti, dile hâkim olmanın verdiği rahat bir söyleyiş ve yer yer gizli bir lirizm olduğu da görülmektedir. Bu manada Nâbî, şiiri bir amaç değil, araç olarak gördüğü söylenebilir.

Nâbî'nin "hâkimane" söyleyişi bütün eserlerinde kendini göstermekle birlikte, oğlu Ebulhayr Mehmed için yazdığı "Hayriyye" isimli eseri baştan sona didaktik bir eser olma özelliği taşır. Şair, oğlunun şahsında dönemin gençlerine de öğüt verir. Ayrıca, şairin değişik alanlardaki görüşlerini yansıtmaları, devrin tarihi ve toplumsal olaylarını göz önüne sererek, yanlışları eleştirmesi bakımından da önemlidir. Onun hâkimane söyleşi sâdece "Hayriyye"sinde değil gazellerinin büyük bir çoğunluğunda da kendini göstermektedir.

Dünya kavgaya değmez

Nâbî, çağının huzursuzluk ve yanlışlıklarını devlet yönetiminden başlayarak çeşitli meslek erbabı arasında yaygınlaşan hile, yalan, rüşvet, mala mülke aşırı rağbet her işte menfaate bağlılık gibi kötü huyların toplumu kemirmesi karşısında, fikir ve hikmetin etkili olacağını düşünmüştür. Bütün bu yanlışları gözler önüne sererek, tenkit ederek, olumsuzlukların bir an önce ortadan kalkması için çareler arar. “Künc-i ferâğın anlamayanlar safâsını/Devlet komuşlar adını gavga-yi âlemin” Feragat köşesinin safâsını idrak edemeyenler, bu dünya kavgasının adını devlet koymuşlar diyerek, gerçek huzurun, saadetin bu dünyanın ardından koşmakta değil, ondan elini çekmekle mümkün olabileceğini dile getirmiştir.

Tefekkür şairi olan Nâbî, aynı zamanda toplumcu, ahlâkçıdır. Şiirlerinde şahsi duygularına ve gönül arzularına pek az yer vermiş; O, hislendirmeden ziyade öğreticiliği önclemiştir. Küçük olaylara ve günlük dedikodulara karışmayan, ancak toplumu ilgilendiren önemli olaylar karşısında ilgisiz kişilerden de değildir. Düşündüklerini çekinmeden söyleyen, çağının bozuk ahlâk ve gidişini makul öğütlerle düzeltmeye çalışan diğerkâm bir insandır aynı zamanda.

Gönül yarasına ilaç...

Toplumdaki aksaklıkları, yanlışlıklar şaire yakışır üslupla eleştiren Nâbî, istenmeyen davranışlar sergileyen insanlara da hiçbir zaman kötü gözle bakmaz. Şair; bu ahlâkı yozlaşan kitleye, hasta cemiyete, bir hekim gözüyle bakar, onları tedavi etmek ister. Yaptığı eleştiriler kırıcı, yıkıcı değil, yapıcıdır. Bunun için, günahkâr, hatalı, cahil insanları, hikmet ve nasihatle Allah’ın yoluna çağırır. Düşünmeye sevk eder. Cemiyetin saadeti için ferdi ahlâka çok önem verir. Bilhassa fitne ve fesada sebep olacak davranışlardan, kötülüklerden etrafını kurtarmaya çalışır. Bu anlayış içinde toplumun ve ferdin yarası üzerine bir hekim gibi eğilir, yaranın tedavisi için çözüm yolları önerir, reçeteler sunar. Bilir ki, ferdin düzelmesiyle birlikte cemiyet düzelecektir. Düşünen bir insan olarak kendi sorumluluğunu yerine getirmenin, kendine göre bir vebalden kurtulmanın huzuru içindedir. Çünkü kul olma bilincini idrak etmiş ve kendisine özel yetenekler bahşedilmiş her insanın yaralı ve acı çeken yüreklere merhem olabilecek manevi bir tedavi yöntemi vardır. Her insan bu görevi farklı şekilde yerine getirir. Nâbî de ince ve derin; ruhu saran ve sarsan sözleriyle bu anlamda kendine düşen görevi ifa etmiştir.

Peygamber sevdalısı şair

Nâbî’nin tam anlamıyla inançlarına bağlı bir Müslüman olarak yaşaması, mavera kaynaklı şiirler söylemesinde etkili olmuştur. Kâinatın her harfini bir kitap titizliği ile okumaya çalışarak, eserden müessire; yani yaratılandan Yaratıcıya ulaşmanın yolunu bu şekilde bulmuştur.

Nâbî’nin Peygamber Efendimiz(s.a.v)’e büyük bir aşkla bağlı olduğu herkes tarafından bilinir. Bu sevgi, saygı ve bağlılığın delili olan ve insanlar arasında adeta efsaneleşmiş bir hatıra da anlatılır. Nâbî’yi halkımızın gönlünde daha da yücelten ve bazı çevrelerce bir “ermiş” gibi görülmesine sebep olan hatıra kısaca şöyledir: Hac farızasını yerine getirmek için çıktığı yolculukta, Medine-i Münevvere’ye yaklaştıklarında vakit geceder. Nâbî ‘nin gözlerine peygamber aşkının verdiği sevinçten dolayı uyku girmez. O, yüreğindeki heyecanla yola devam etmek için sabahı beklerken, devlet ricalinden biri uyumaktadır ve de ayaklarını Kibleye doğru uzatmıştır. Şair bu durumdan büyük bir üzüntü duyarak, o anda irticalen; “Sakin terk-i edebten kûy-i Mahbûb-i Hudâ’dır bu;/Nazargâh-i İlâhîdir Makam-ı Mustafâ’dır bu!” matlalı gazel tarzındaki na’tı söyler.

Sabah ezanından önce müezzinlerin de bu şiiri okudukları duyulur. O anda irticalen söylenen şiirin, biraz sonra bütün minarelerden duyulması başta Nâbî olmak üzere, durumdan haberdar olan herkesi şaşırtır. Hz. Peygamber’in (s.a.v) müezzinlerin rüyasına girerek bu na’t-ı şerifi okumalarını tavsiye ettiğini öğrenirler.

Bu anlatılan hikâyenin gerçek olup olmadığı bir yana, gerçek olan Nâbî ‘nin peygamber aşkıyla yanan, onun izinde yürümeye çalışan samimi bir Mü’min olduğudur.

“Bâğ-ı dehrin hem hazânın hem bahârın görmüşüz/ Biz neşâtında gâmında rüzgârın görmüşüz” bercestesi ile Yunus Emre’nin “Ne varlığa sevinirim/ Ne yokluğa yerinirim” mısralarını çağrıştıran şair, bu fânî âlemde samimi inancı, tefekkürü ile bir teslimiyet içinde yaşadı ve yüzyıllardan beridir gök kubbede yankılanan güzel bir seda bıraktı.

FENER**Mehmet Turgut BERBERCAN**

Bir fener yükselirdi karşı kayalıktan
Alev gibi bir deniz yanardı ışıktan
Bir fener yükselirdi karşı kayalıktan
Vurup vurup dalgalar ağlardı ışıktan

O fener yükselirdi yalnız bir başına
Karşı gelip rüzgâra bıçkın dalgalara
O fener yükselirdi yalnız bir başına
Yılmadan usanmadan hırçın dalgalara

Bir fener yükselirdi dalgalar içinden
Sönmez ışığı ufkun parlar o fenerle
Bir fener yükselirdi suların içinden
Sevişirken yıldızlar siyah gecelerle

O fener yükselirdi köpüren sularda
Dalga dalga patlarken taşarken bir deniz
O fener yükselirdi köpüren sularda
Kayalarda çınlarken coşarken bir deniz

Bir fener yükselirdi şahitken yıldızlar
İzlerim geceleri sahil kıyısından
Bir fener yükselirdi şahitken yıldızlar
Sandalla geçerken ben dokunur yakından
Sorarım, haber var mı o deniz kızından

YUNUS EMREM**Hayrettin DURMUŞ**

Seher vakti esen yelin
Hakka sevdalanan gülün
İnleyen garip bülbülün
Canındasın Yunus Emre'm

Gurbet ele düşenlerin
Ateş ile pişenlerin
“Mevla” diye coşanların
Önüdesin Yunus Emre'm

Suyu alçaktan çekenin
Dönüp yükseğe dökenin
Aşk tohumları ekenin
Yanıdasın Yunus Emre'm

Çağlara mührünü bastın
Sevgiyi yaymaktı kastın
Yoksul, garip, nice dostun
Kanındasın Yunus Emre'm

Cana can katar şiirin
Gönül otağıdır yerin
Cümle sevdalı şairin
Önüdesin Yunus Emre'm.

GELENEĞİN ÇİZGİSİNDE DİVAN ŞİİRİ

Mehmet PEKTAŞ

İslamiyet'in kabulüyle birlikte Türkler, Arap ve Fars edebiyatları ile yoğun bir etkileşime girerler. Bu etkileşimin sonucu olarak ilk örneklerini XIII. yüzyıldan itibaren görmeye başladığımız yeni bir edebiyat doğar. Başlıca kaynakları Kur'an, hadis, peygamber kıssaları ve evliya menkıbeleri olan bu edebiyat, kısa sürede kendi mecrasını bulur ve sınırlarını dinin çizdiği güçlü bir gelenek dâhilinde altı yüzyılı aşkın bir süre varlığını sürdürür. Bu edebiyatın kuruluş ve gelişiminde Fars edebiyatı, Türkler için büyük ölçüde model olur. Şairler, belli bir süre İranlı üstatlarını örnek alarak onlara ulaşmaya çalışırlar. Gibb'in ifadesiyle bu dönemde İran, Osmanlıların bir "edebiyat hocası"¹ konumundadır. XVI. yy.'da dilin zengin ifade imkânlarını yakalayan şairler artık üstatlarına erişmişlerdir.²

Tanzimat döneminde *edebiyât-ı kadîme* ve *şi'r-i kudemâ* daha sonraları *Osmanlı edebiyatı*, *klasik Türk edebiyatı*, *eski Türk edebiyatı* olarak isimlendirilen, kimi çevrelerce küçümsenerek³ *havas edebiyatı*, *saray edebiyatı*, *yüksek zümre edebiyatı*, *ümmet çağı edebiyatı* diye anılan bu edebî birikim, halk tarafından daha çok *divan edebiyatı* olarak bilinir.⁴ Divan edebiyatı isimlendirmesinin sebebi şairlerin şiirlerini *divan* denilen kitaplarda toplamalarıdır. "Divan tertibi şair için bir idealdir."⁵ Şairliği meslek edinenlerin yanında padişahlar ve devletin her kademesinde çalışanlar da bu amaca uygun olarak divanlar tertip etmişlerdir.⁶

Divan edebiyatı, kökleri İslamiyet öncesi Arap şiirine kadar uzanan, İslamiyet eliyle yoğrulmuş, Farslar tarafından geliştirilmiş ve Türk ruhuyla zenginleştirilmiş büyük bir geleneğe yaslanır. Divan edebiyatı sahasında kalem oynatan her şair bu geleneğin terbiyesinde yetişir. Sonraki yazımızda ele alacağımız üzere şairler sıkı bir eğitim ve uygulamadan geçtikten sonra gelenek tarafından belirlenmiş olan formlarda, (nazım şekli, kafiye sistemi, ölçü vs.) yine gelenekleşen kelime kadrosuyla ve hatta hayal dünyası içerisinde eserlerini ortaya koyarlar. Şairin yapması gereken ifadeyi inceltmek, sözü daha belîğ söylemeye çalışmaktır. "Şairler şiire konu bakımından yenilikler getiremeyince aynı konuyu daha güzel işleyebilmenin yollarını aramışlar, bunun sonucu olarak da bir kuyumcu titizliğiyle işlenmiş, her kelimesi üzerinde ayrı ayrı durulmuş, mânâca dolgun, fazlalıklardan arınmış şiirler ortaya çıkmıştır."⁷

Tanpınar'ın ifadesiyle "eski şiirimiz bir estetiğin emrinde olan bir üslûptu."⁸ Bu üslubun gereği olarak şairler, şiirlerinde kullanacakları kelime kadrosunu ve neyi neye benzetecekleri bilerek yetişiyorlardı. Şair, elindeki malzeme ile kendinden önce yazılanlardan farklı şiirler ortaya koymakla yükümlüydü. Bunu yaparken de geleneğin sınırları içerisinde kalmak durumundaydı. Fuzuli Farsça divanının önsözünde konuyla ilgili olarak şöyle söyler: "Gazelin hususi bir dili ve belli bir kelime kadrosu vardır. Zaman önceliğinin yardımı sebebi ile öncelikten dem vuran ve tesadüfen (bu öncelik sebebiyle) benden önce gelen şairler hep yüksek kavrayışlı ve engin düşünceli bir tabiata sahip imişler. Bunlar, gazelde kullanılan latif ibareler ve ince anlamlar mahsulünü öylesine toplamışlardır ki, gerçekte başkalarına hiçbir şey bırakmamışlardır. Bir kimse onların bütün sözlerinden ve şiirlerinden haberdar olmalı ki, eserleri, onlarda kendinden önce söylenmiş sözler ve mânâlar bulunması (tevârüd) şâibesiyle değersiz hale gelmesin. Öyle zamanlar olmuştur ki, gece sabahlara dek uykusuzluk zehrini damla damla içerek büyük çabalarla bir mazmunu şiir kalıbına dökmüşüm ve sabah olunca da diğer şairlerle tevârüde düştüğüm endişesiyle yazdıklarımı karalayarak onu kullanmaktan vazgeçmişimdir. Yine öyle zamanlar olmuştur ki, gündüz akşama kadar düşünce denizine dalıp şiir elması ile eşsiz bir (söz) incisi delmişim; görenlerin "Bu mazmun anlaşılmaktan uzaktır ve bu söyleyiş edebiyat çevrelerinde kullanılmaz ve beğenilmez" demeleri üzerine de onu terk etmiş ve yazıya geçirmemişimdir. Ne acayıptır ki, söylenmiş bir söz, evvelce söylenmiştir diye, söylenmemiş bir söz de evvelce söylenmemiş olması sebebiyle şiirde yer almıyor."⁹

Şairden beklenen "geçmişini tekrar etmeden geçmişin devamını sağlamak, daha mükemmel söyleyebilmenin yollarını araştırmak, sözün özüne ulaşabilmenin kurgusunu yapmak, sözü söylerken garabete düşmemek hem şekil hem de anlam bakımından kusursuzluğu yakalamak endişesiyle nazımın sihirli kapılarında içeri girebilme öz yeteneğine sahip olmak, gerçek dünyanın içinde hayali dünyanın kurgusunu yapmaktır."¹⁰ Ali Nihat Tarlan, Divan edebiyatının, medeniyet âlemine büyük bir iftiharla sunabileceğimiz bir sanat mahsulü olduğu söyledikten sonra "Onun için de insan zekâsı, kendi yolunda varabileceği son merhaleye varmıştır denebilir. Bilhassa arûz vezninin dar sahası içine bu kadar çeşitli renkli fikir, his ve heyecanı sığdırmak, tablo üstüne tablo çizmek, hiç de kolay olmasa gerektir."¹¹ der.

Şairlerin uzun emekler sonucu yazdıkları şiirler, dost meclislerinde, edebî muhitlerde okunarak tenkit ediliyordu. Beğenilen şiirler elden ele, dilden dile aktarılacak imparatorluk coğrafyasını dolaşılıyor ve mecmualara geçiriliyordu. Daha sonra da şiirler divanlarda toplanıyordu. Şairler, divanlarını genellikle sanat hayatlarının olgunluk dönemlerinde, ömürlerinin sonuna doğru tertip ederlerdi. Hatta bazı şairlerin ömürleri divanlarını görmeye vefa etmezdi. Birkaç istisna dışında her şairin yalnız bir divanı vardır ve divanlara isim koyma âdeti olmadığı için eserler şairlerin mahlasları ile anılır. Divan-ı Bâkî, Divan-ı Nâbî gibi. Gelenek, diğer pek çok şeyle beraber divanların tertip şeklini de belli kurallara bağlar. Şairler genellikle bu tertip şeklini göz önüne alarak "mürettep divanlarını" oluştururlar. Divanlarda önce kaside nazım şekliyle yazılan şiirler, daha sonra tarihler, kıt'a-ı kebirler (uzun kıtalar), musammatlar ve gazeller gelir. Gazellerden sonra kıt'a ve rubailer, ebyat (lügaz, muamma, matla, müfret), son olarak da mısralar yer alır. Divanların başında yer alan kasideler de kendi içlerinde belli bir düzene göre sıralanır.

Önce Cenab-ı Allah'ı konu edinen tevhit ve münacatlara arkasından Peygamber Efendimiz vasfında yazılan na'nlara, dört halife ve din büyükleri için yazılan şiirlere, padişah, sadrazam ve diğer devlet büyükleri için yazılan şiirlere yer verilir. Gazeller, kafiye ve rediflerinin son harfine göre alfabetik olarak sıralanır. Mürettep bir divanda belli başlı nazım şekilleri ile şiirler yazmak ve her harfle gazel yazmak esastır. "se, tı, ayın, gayın" harfleriyle kafiye bulmak zor olduğundan bu harflerle gazel yazılmaması mazur karşılanmıştır. Görüldüğü üzere bir şairin divan sahibi olması kolay değildir. Dolayısıyla şair için divan sahibi olmak sanatta belli bir yetkinliğin de göstergesidir.

Bazı şairler divan oluşturacak kadar şiir yazamamıştır. Bu şairler, ya sadece sevdikleri tarzda şiir yazmayı tercih edenler ya da divan oluşturamadan vefat edenlerdir. Tam bir divan oluşturamayan şiirlerle "divânçe" denilen eserler meydana getirilir. Edebiyatımıza ölüm nedeniyle divan oluşturamayan Figani (ölm. 1532) ve az şiir yazdığı için divan oluşturamayan Kara Fazlı'nın (ölm. 1563) divançeleri meşhurdur.¹²

Her ne kadar bugünün insanına yabancı gelse de divan şiiri, Osmanlı toplumunda geniş bir okuyucu kitlesine hitap ederdi. Padişahı müderrise, bürokrattan askere, çiftçiden esnafa her kademedeki insanın şiirle uğraşması, edebi zevkin ve kültürel seviyenin ne kadar yüksek olduğunun göstergesiydi. Padişah meclisleri, şehzade sancakları, devlet büyüklerinin konakları, dükkânlar vb. şairlerin toplandıkları birer kültür merkezi halindeydi. Mesela, XVI. yüzyılın önemli şairlerinden Zâti'nin Bayezid Camii avlusunda açtığı remilci dükkânı şairlerinin uğrak yeridir. Bâki, Yahya Bey ve Fazlı başta olmak üzere buraya gelen genç şairler şiirlerini Zâti'ye okuyarak onun fikirlerini alırlardı.

Tanzimat'la beraber Osmanlı toplumu yeni bir kültür ve medeniyet dairesinin etkisine girer. Eli kalem tutanların yönü Batı'ya çevrilir ve zaten söyleyeceği her şeyi söylemiş olan divan edebiyatının devri kapanır. Bununla birlikte Cumhuriyet dönemi dediğimiz yaklaşık 90 yıllık süre içerisinde bile eski edebiyatla olan bağlar tamamıyla koparılmış değildir. Aksine divan edebiyatı geleneğine, daha genel anlamda edebiyat geleneğine bağlı olan sanatçılar ölümünden sonra kendisinden bahsettirecek geleceğe kalma yolunda önemli adımlar atmışlardır.

¹ E. J. Wilkinson Gibb, *Osmanlı Şiir Tarihi I-II*, terc. Ali Çavuşoğlu, Ankara 1999, s. 31.

² Cemal Kurnaz, "Divan Şiiri Geleneğinden Yararlanma", *Divan Edebiyatı Yazıları*, Ankara 1997, s. 285.

³ Tanzimat döneminden itibaren eski edebiyata, belli bir zümreye hitap etme, taklitçi olma, suni olma gibi eleştiriler yöneltilmektedir. Eski edebiyatı savunanlar tarafından bu eleştirilere cevap verilmesiyle ortaya çeşitli tartışmalar çıkmıştır. Zaman zaman yoğunlaşan bu tartışmalar için bkz. Mehmet Kahraman, *Divan Edebiyatı Üzerine Tartışmalar*, İstanbul 1996.

⁴ Bu edebiyatının isimlendirilmesi konusunda bkz. "M. Fatih Köksal, "Klasik Edebiyatımızı İsimlendirme Meselesi", *Klasik Türk Şiiri Araştırmaları*, Ankara 2005, s. 11-28."

⁵ Cihan Okuyucu, *Divan Edebiyatı Estetiği*, İstanbul 2005, s. 131.

⁶ Ahmet Mermer, Neslihan Koç Keskin, *Eski Türk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*, Ankara 2005, s. 24.

⁷ Mustafa İsen, "Divan Şiirinde Nazire Geleneği", *Ötelerden Bir Ses, Divan Edebiyatı ve Balkanlarda Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler*, Ankara 1997, s. 326.

⁸ Ahmet Hamdi Tanpınar, "Eski Şiir", *Edebiyat Üzerine Makaleler*, İstanbul 2005, s. 183.

⁹ M. Nur Doğan, *Fuzûli'nin Poetikası*, İstanbul 1997, s. 125.

¹⁰ Meheddin İspir, "Divan Şiiri Karşısında Şairin Durumu", *Turkish Studies/Türkoloji Araştırmaları*, Volume 2/3, Summer 2007, s. 313.

¹¹ Ali Nihat Tarlan "Divân Edebiyatı", *Edebiyat Meseleleri*, İstanbul 1981, s. 82.

¹² İskender Pala, *Divan Edebiyatı*, İstanbul 2008, s. 120.

KAYNAKÇA:

Ahmet Hamdi Tanpınar, "Eski Şiir", *Edebiyat Üzerine Makaleler*, İstanbul 2005, s. 183-184.

Ahmet Mermer, Neslihan Koç Keskin, *Eski Türk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*, Ankara 2005.

Ali Nihat Tarlan, "Divân Edebiyatı", *Edebiyat Meseleleri*, İstanbul 1981, s. 82-118.

Cemal Kurnaz, "Divan Şiiri Geleneğinden Yararlanma", *Divan Edebiyatı Yazıları*, Ankara 1997, 284-289.

Cihan Okuyucu, *Divan Edebiyatı Estetiği*, İstanbul 2005.

E. J. Wilkinson Gibb, *Osmanlı Şiir Tarihi I-II*, terc. Ali Çavuşoğlu, Ankara 1999.

İskender Pala, *Divan Edebiyatı*, İstanbul 2008.

M. Fatih Köksal, "Klasik Edebiyatımızı İsimlendirme Meselesi", *Klasik Türk Şiiri Araştırmaları*, Ankara 2005, s. 11-29.

M. Nur Doğan, *Fuzûli'nin Poetikası*, İstanbul 1997.

Meheddin İspir, "Divan Şiiri Karşısında Şairin Durumu", *Turkish Studies/Türkoloji Araştırmaları*, Volume 2/3, Summer 2007, s. 313-321.

Mehmet Kahraman, *Divan Edebiyatı Üzerine Tartışmalar*, İstanbul 1996.

Mustafa İsen, "Divan Şiirinde Nazire Geleneği", *Ötelerden Bir Ses, Divan Edebiyatı ve Balkanlarda Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler*, Ankara 1997, s. 326-331.

ŞİKÂYET

Hızır İrfan ÖNDER (Sukûfî)

Bir güzeli sevdi zavallı gönlüm
Hançerliyor beni mahir gözleri
Ele bal yedirir bana da zakkum
Öldürüyor beni zehir sözleri

Bal dudaktan bir tadımlık vermiyor
Perçemi de bir kararda durmuyor
Bu garibi bir kez candan sarmıyor
Delirtiyor beni bitmez nazları

Sır değildir hiç olmadım ben kazak
Köleden farkım yok, aşkı bir tuzak
Zevke yakın durur, kedere uzak
Kahrediyor beni ölmez hazları

Asla değişmiyor beni yakışı
Gözlerinde vardır Hakk'ın nakışı
Sükûfî'yi meczup kıldı bakışı
Ağlatıyor beni yârin izleri

NASIL BÜYÜDÜK

Ali PARLAK

Biz Yayladağı'nın sarp dağlarında
Kayaları oya oya büyüdük
Türküler derledik yaylalarında
Törelere uya uya büyüdük

Babadan yadigar kazma kürekle
Abiden emanet ince yekele
Tarlada, bahçede, düğün-dernekte
Kara şalvar giye giye büyüdük

Taksitle yaşadık, olmazdı nakit
Koca kütükleri eylerdik yakıt
Sabahtan yatsıya günde beş vakit
Ezanları duya duya büyüdük

Çobandık yaylalar otağımızdı
Kuru incir, ekme katığımızdı
Kaya kovukları yatağımızdı
Davarları yaya yaya büyüdük

Sıdkımız sıyrılmaz kederden yastan
Yemeni giyerdik üstünde fistan
Göz gözü görmezdi dumandan sisten
Dağda taşa buya buya büyüdük

Dağlarda dolanır keklik arardık
Av vakti gelince evden firardık
Menengiç dalına tıpkı kurardık
Kuş etine doya doya büyüdük

Harmanlarda sapla saman eleyip
Güreşirken karağayı dolayıp
Buğdayı bulguru hasat eleyip
Etlî aşı yiye yiye büyüdük

Buğdayı sererdik harman yerine
Bir lokum düşerdi alın terine
Çerçeye verirdik para yerine
Yumurta'yı saya saya büyüdük

Hasretim eskiye eskimez yeni
Teleme çalardık tum ile hemi
Çalıların şahı ol zindiyeni
Kör çakıyla soya soya büyüdük

Türkmen'im saçlar ak, başlarda duman
Köyüm küçüçüktü, şehir kocaman
Daha dün çocuktuk tez geçti zaman
Çok hızlı hem baya baya büyüdük

İMANİFESTO**Süleyman PEKİN**

İnsanoğlu benliğinden fırlamış oktur
Yürekte imandan öte yanardağ yoktur

Bu toprağın aşkla imtihanıdır namus
Kuzeyden karayel, keşişlemeden kâbus

İhaneti kanıksadık kande gönül ağrımız
İsyanın akorduyla ritim bulur bağrımız

Tarih ile coğrafya sırtımızda üniforma
Mimsiz medeniyetler için kendini yorma

Yankısını yitirmiş çığlık gibiyiz nicedir
Yarabbi! Bu ak zulmet kaç yüzyıllık gecedir?

Ruhunu arayan adam! Rüzgâr yakışmış tenine
Her inişin çıkış olsun gönül merdivenine

Aşktan ve adanmışlıktan geride ne varsa at:
Tek yaşasın hakikat, yaşasın tek hakikat!

ADAM & KADIN DEDIĞİN**Hacer ALİOĞLU (Yakuti)**

Gönlü vatan gibi diyar olmalı
Dağ gibi durmalı adam dediğin
Hem ana hem yaren hem yar olmalı
Ruhuyla sarmalı kadın dediğin

Çektirmeden hasretliğin kahrını
Arayıp sormalı adam dediğin
İkrarıyla sadakatin mührünü
Alnına vurmali kadın dediğin

Gönlünü gönlüne verdiği zaman
Kol kanat germeli adam dediğin
Haneyi kapıdan girdiğin zaman
Saadet vermeli kadın dediğin

Sevdanın külüngün vurup bağrına
Engeller yarmalı adam dediğin
Kalbi Şirin gibi Ferhat uğruna
Gözetip görmeli kadın dediğin

Vuslat diyarında gönül bağında
Bir yuva kurmalı adam dediğin
Yakuti dolaşma elem dağında
Gönüle girmeli kadın dediğin

DAĞLARIN TÜRKÜSÜ

Hüseyin KAYA

En az ırmaklar, denizler, bulutlar kadar dağları da sevmeli, özlemeli insan. Bir dost yüzünü hatırlar gibi aralayıp perdeleri uzun uzun onları seyretmeli ve sessizce dertleşmeli dağlarla uzaktan da olsa; zira dağların kederinden biraz keder, kaderinden kader düşmüştür muhakkak hepimizin payına.

Dağlar da bize benzer, cümlesi suskun görünse de uzaktan, her birinin ayrı lisanı, her birinin ayrı mizacı, derdi vardır. Kiminin bağrında serin dereler çağlar kiminin yücesi daima borandır, kardır. Kimi yol vermez geçit vermez, kiminin yüreği yufkadır. Bazı dağlar yalnızlığını bulutlarla paylaşır bazıları eteğinde misafir ettiği kurtla kuşla söyleşir. Mor koyunlar mor dağlarda dolaşır, ulu dağlar bulutlarla yarışır. Bazıları kardan yorganlarla sarılıdır, bazıları yemyeşil ormanlarla. Bilirler ki insan kavuşsa da insana dağ dağa kavuşmaz... Onların yazgısı beklemek, özlemek, bir ulu bilge gibi öylece suskun kalmaktır yeryüzünde. Bilirler ki nasıl berkitildilerse toprağa, günü gelince öyle de yürüyecek, savrulacak, eriyecekler.

Biz de biliriz aslında bu hakikati ancak yine de tüm ayrılıklarda sitemimiz onlarıdır, tüm gurbeti onlardan bilir, hasretlerin vebalini onların sırtına yükleriz. Memleketin, ana babanın, yârin, evladın hasreti gönle dolduğunda ondan yol ister ona sitem ederiz.

*Karlı dağlar karanlığın kalktı mı?
(Sivas Türküsü)*

Ne kadar bağrından geçen yollara müsaade ederse etsin her dağ biraz kafdağı'dır aslında. Her dağın yücesinde bir Anka kuşu muhakkak yuva kurmuştur ve bizler yalnızca bir yüzünü görsek de dağların her dağın arkasında başka başka dünyalar saklıdır. Günler ve mevsimler dağların zirvesinden yuvarlanarak iner düze. Güneş önce dağlara göz kırpar ufuklardan ve gece siyah saçlarını önce dağların eteklerine döker. Bahar, rengârenk fırçasıyla önce dağlara çizer sevincini, heyecanını ve kış en çok ona misafir olur. Rüzgârın, yağmurun, karın, dumanın ana ocağı; kurdun kuşun, çiçeğin böceğin öz ülkesidir dağlar ve tavşan dahi küsse ona, incinir kalbi.

Her şehrin, kasabanın, köyün kıyısında bir ve bu dağa giden kıvrım kıvrım bir yol olmalı. Etrafında dağ bulunmayan şehirlerin, kasabaların, köylerin resimlerde, fotoğraflarda dahi eksiktir daima eksiktir bir yanı.

Dağları görmeyen, bilmeyen, zirvesine ulaşmak için ter dökmeyen, ne yüceliği anlayabilir ne acziyeti. Ruhumuzun karşısına dikilmiş bir ayna gibi onlarda kendimizi seyrederek, kendimizle söyleşiriz onlarla göz göze geldiğimizde. Tıpkı sevda gibi, yağmur gibi şairin kalbine kelimeler fısıldayan bir dili vardır dağın. Şairler dağlardan ilham alır, ressamlar meftundur dağların duruşuna. İlham, dünyanın yaratıldığı günden beri dağlarda yankılanan bir aks-i sedadır duyabilenler için.

Yeryüzünün neresinde dolaşırsak dolaşalım yalnızca dağ başlarında kendimizin farkına varır, kendimiz oluruz. Bildiğimiz tüm türküler, şiirler gelir dolanır dilimize. Suların, rüzgârın, kuşların, böceklerin sesi açık bir yaraya değer gibi dokunur ruhumuza. Bulutlara, yıldızlara yaklaşmak, rüzgârlarla sarmaş dolaş olmak arındırır bizi dünyanın tozundan kirinden. Ezeli ve ebedi bir ahengi duyar, onun coşkusuyla bakarız ayaklarımız altına serilen toprağa. Hayretin, hürriyetin ve şükürün eşigidir zirveler.

*Erenlerin hepsinin gördüm bir dağ içinde
(Yunus Emre)*

İnsanlardan, şehirden ümidimizin bittiği yerde her şeyin aşağılarda kalacağı bir ülke ararız, o vakit, sıyrılmamız için kalabalıklardan, ayaklarımız bizi sürükler bir dağ yoluna... Yürüdükçe, tırmandıkça azalır şehrin omuzlarımızdaki yükü. Yürüdükçe kalbimize biraz daha yaklaşırız.

Yürüdükçe gelir ve bulur bizi içinde dağ geçen her türkü.

Herkesin, her şeyin yüzünden perdelerin sıyrıldığı vakit dağlar *gel eder*, bize ve çağırır kalbimizi hürriyete, sadeliğe. Bu yüzden; suskun Yunus için menzildir dağ, kan ter içinde kazma sallayan Ferhat için ümit... Yakup Aleyhisselam için eteğine kurduğu hüznün evidir, Musa Aleyhisselam için vuslat yeri. İsa Aleyhisselam için çileden kurtuluşun mekânıdır dağ, Nuh Aleyhisselam için yeni bir dünyanın eşiği ve Peygamberimiz için inziva diyarı, kutlu selamın, kelamın yeryüzünde yeniden karşılandığı mübarek mekândır dağ.

Baktığın dağların düşüncesi bile ağlatır beni
(Cahit Zarıfoğlu)

Kalbimiz yorulduğunda, kırıldığında, kelimeler lal olduğunda, ruhumuz daraldığında bir dağ arar gözlerimiz ve her dağa bakışımızda bir vahiy aydınlığı dolar onun duruşundan, halinden dünyamıza.

Ezeli bir aşinalıktır dağlar dağların ruhumuzda uyandırdığı yankı. Merhametin, bereketin, kudretin ve azametinin resmidir yeryüzüne sıra sıra serpilmiş dağlar. Eline kalem kâğıt tutuşturulan her çocuğun, tebessüm eden bir güneşin hemen altına dağ resimleri çizmesi boşuna değildir şüphesiz ve yine sebepsiz değildir çocukların; annelerini, babalarını *dağlar kadar* sevmesi.

Dağ, dünyadır. Suyumuz onun bağrından süzülerek gelir avuçlarımıza, yiyeceğimiz onun duldasında yetişir. Onun sinesinde güvende hissederiz kendimizi, onun eteklerine kurarız evlerimizi. Onun toprağını, taşını adımlayarak uzanırız gökyüzüne, yıldızlara. Tıpkı evlerimizin duvarları gibidir dağlar; güveni, huzuru ancak dağların arasında yaşar, hissederiz. Dağları olmasaydı dünyanın denizleri de olmazdı ırmakları da... Dağları olmasaydı dünyanın kurtları da yuvasız kalırdı kuşları da...

bir dağ bir dağa nasıl söylesen derdini
biriktir şarkıları içinde sen de bir dağı bekle
(Hüseyin Alacatlı)

Boşuna dağ gibi, demeyiz dostumuza, babamıza, gönül ustamıza. Dağların sükûnetini, sadeliğini, güvenini ararız baktığımız her surette. Dağlar olmasa derdimizi kime söyleriz, hasretimizi, dünya sürgünlüğümüzü kiminle böleriz. Dağlara olmasa kime yaslanır, yoksulluğumuzla, yalnızlığımızla kime sesleniriz. Dağlar olmasa kim yanar bize kim ağlar, kim karşılık verir feryadımıza. Dağların bunca yüceliği bizim onlara yüklediğimiz dertten, elemendir biraz da. Dağlar kabullenir cümle yükü, kahrı, sitemi. Dağlar her zaman hazırdır dinlemeye içimizden geçen türküleri.

Önümüzde perdedir dağlar kimi zaman; ayrılığın, gurbetin perdesi. Dağların ardındadır bütün sevdiklerimiz, bütün hasretlerin biteceği sıra. Ümitler de dağların ardındadır yalnızlıklar da. Kimimizin sevdası, kimimizin vedası, kimimizin yası saklıdır dağların heybetinde.

Ki nesi kalır dünyanın
Dağları çeksen aradan?
(Arif Nihat Asya)

Hayat, ömür bir dağdır eteklerine bırakıldığımız. Zaman, bizi üşüten, savuran rüzgâr... Nefesimiz, gücümüz tükenene kadar yürürüz yokuşlarda.

Dağ, en açık mecazıdır dünyanın, ömrün ve hayatın. Hem gözlerimizin önünde yükselir sıra sıra hem kalbimizde, ruhumuzda. .

AHMET HAŞİM'İN BİR MEKTUBU ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

Murat SOYAK

Ahmet Haşim, 1917 senesinde “İaşe-i Umumiye İdaresi Heyet-i Teftişiyesi”ndeki vazifesi gereğince Niğde ve çevresinde bulunmuştur.

1917 senesi için tarih bilgilerine müracaat edildiğinde görülecektir ki her yönü ile zor, sıkıntılı bir dönemdir. 1. Cihan Harbi devam etmektedir. Rusya’da Bolşevik devrimi olmuştur. Osmanlı Devleti bütün cephelerde ağır kayıplar vermiştir. Yoksulluk, çaresizlik alıp yürümüştür. Anadolu halkı ıssızlığın ortasında yaşama mücadelesi vermektedir. Salgın hastalıklar, bitmeyen savaşlar, cepheye gidip de dönmeyen yiğitler ve sönen ocaklar, yetimler... Kaderine terk edilmiş Anadolu’da hazin haller yaşanmaktadır.

İstanbul’da yaşayan edipler, 20. yüzyılın başlarında, Anadolu’da yaşananları, olup bitenleri eserleri ile kayıt altına almaya başladılar. Anadolu gerçeği edebî eserlere konu oldu. Böylelikle bir muhasebe, sorgulama çabası da gelişti. Nabizade Nazım’ın “Karabibik” romanı (1890) ve Niğdeli meşhur devlet adamı, edip Ebubekir Hazım Tepeyran’ın “Küçük Paşa” romanı (1910) bu anlamda nitelikli ilk eserlerdir. Sonraki zamanlarda memleket edebiyatı cereyanı ile Anadolu’ya bir yöneliş başladı. Faruk Nafiz Çamlıbel’in “Han Duvarları” şiiri Anadolu’yu, Anadolu insanını yakından görme, anlatma çabası olarak güzel bir şiirdir. Yakup Kadri Karaosmanoğlu “Yaban” isimli romanında (1932) Anadolu insanı ile İstanbullu Ahmet Celâl’in karşıtlığını dile getirir. Anadolu köylüsüne göre bir “yaban”dır Ahmet Celâl. Konuşması, değer yargıları ve davranışları ile toplumdan uzağa düşmüş ve dışlanmıştır. Romanın bir yerinde Ahmet Celâl der ki: “Onlar gibi olmak, onlar gibi giyinmek, onlar gibi yiyip içmek, onlar gibi oturup kalkmak, onların diliyle konuşmak... Haydi, bunların hepsini yapayım. Fakat onlar gibi nasıl düşünebilirim? Nasıl onlar gibi hissedebilirim? Odamı dolduran bütün bu kitapları yakmak... Bu resimleri, bu levhaları ayaklarımın altına alıp ezmek. Neye yarar? Hepsi benim içime girdiler. Bende, silinmez, kaçınılmaz, yıkanıp temizlenmez izlerini bıraktılar. Benim iç duvarlarım, bütün bu yabancı nakışlar, çizgiler, işaretler, renkler ve hiyerogliflerle doludur. Dış cephem değişmiş neye yarar? Ben, asıl ben, bu toprağın malı olmayan ve hepsi dışarıdan gelen maddeler ve unsurlarla yoğrula yoğrula adeta sınaî, adeta kimyevî bir şey halini almışım.”

Memleket gerçeğini anlama, anlatma çabası yeni eserler ile devam etti. Ahmet Haşim, 1917 senesinde bir teftiş vazifesi ile bulunduğu Niğde’den arkadaşı Şevket İnce’ye yazdığı mektubunda görüp yaşadıklarını, intibalarını dile getirmiş. Özel yargıların, ilginç tespitlerin yer aldığı bir mektup.

“Sevgili Refik,

İhtimal sana fazla yazıyorum. Fakat ben bundan memnunum. Bulduğum noktalardan sana doğru uçtuğum bu mektuplarla pervaz-ı evraktan hâsıl olmuş ve bütün mesafeler boyunca mümted, maddi ve manevi bir bağ ile kendimi sana bağlı tutmak istiyorum. Muhaberatımızın bu tevâlisi seni iz’ac ediyor mu?

Geçen mektubumu Niğde’den yazmış ve o mektubu gönderdikten sonra livanın bütün kazalarını teftişe çıkmıştım. Yirmi gün süren ve nice bağ ve bahçe sefalarına rağmen ruhumda hiçbir hakikî lezzetin hatırasını bırakmayan bu devrenin hitamında bu ikinci mektubu gene Niğde’den yazıyorum.”

O dönemin acı gerçeklerini anlatırken yer yer sert ifadelerin de yer aldığı bu mektubu, devrin tarihî-sosyolojik şartları içinde değerlendirmek gerekir. Zira o yıllar evvelce de belirttiğimiz gibi ülkemizin en zor yıllarıdır.

“Gördüğüm Anadolu hakkında bilmem sana ne yazayım? Evvelâ bu kıta-ı arazide kimler yaşıyor? Görülen harabelerin banisi hangi cins mahlûkattır? Bunu, köy ve kasaba diye gördüğümüz renksiz haraba yığınlarına bakıp anlamak asla mümkün olmamıştır. Anadolu köylüsünü tasnif-i mahlûkatta karıncalar nevine ithal etmeli fikrindeyim. Gündüz ağaçsızlıktan dolayı müthiş bir güneş altında yanan ve gece en güzel yıldızlar altında bütün böceklerinin namütenahi sesleriyle uzanıp giden bu araziden herhangi saat geçilmiş olsa yalnız yiyeceğini tedarikle meşgul, “gıda” fıkr-i sabitiyle sersemleşmiş, neşesiz ve yorgun bir insanıyetin mesai-i müşkilesine tesadüf olunur. Sanki cehennemî bir fırın karşısından yeni ayrılmış gibi yüzleri kıpkırmızı, dudakları çatlak, elleri kuruyup siyahlaşan bütün bu insanlar ya madde-i gıdaiyeyi biçmekle, ya onu taşımakla, ya onu savurmakla veyahut onu metharlarına doğru çekip götürmekle meşgul görünür. Tıpkı karıncalar gibi, tıpkı karıncalar gibi...”

Bir çöküş dönemi yaşanmaktadır. Yokluklara ve yenilgilere rağmen ayakta durma mücadelesi verilmektedir. Anadolu insanının o dönem içindeki çaresizliği, hayat şartları, yoksulluğu bir mektup ile adeta resmedilmektedir.

“Anadolu, hemen serapa firengilidir. Anadoluların güzelliği de bozulmuştur. Bir köy, bir kasaba veya bir şehrin kalabalığına bakılsa, heyet-i umumiyede o kadar total, topalların o kadar envai, o kadar cüce, kambur, kör ve çolak görülür ki, insan şekl-i eşyayı bozan muhaddeb bir camla etrafa bakıyorum zanneder. Mamafih güzel oldukları zaman da güzelliklerinin emsalsiz olduğunu itiraf etmeli.”

Şair Ahmet Haşim’in şiirlerinde içe dönük olan mizacı, nesirlerinde hayata ve insana yönelir. Dikkatli, keskin bir gözlem gücü yazılarında belirgindir.

Ahmet Haşim’in bu mektubunu okuyunca düşündüm ki İstanbul’da hayatlarını sürdüren, taşraya uzaktan bakan, sözde aydınlar zaman içinde adeta Anadolu insanına karşı yabancılaşıyorlar. Sanki başka bir iklimden kopup gelmişler gibi. Oysa yüzyıllardır cephelerde savaşan ve ülkeyi koruyan Anadolu insanı değil mi? Bu kibirli bakış asla kabul edilemez. İnsanımıza uzak düşünelere, onun yaşantısını beğenmeyenlere sorulacak bir soru var: “Ne ektiniz ki ne biçeceksiniz?”

HASBİHÂL**Ercan HANAY**

DEDE:

Çanakkale ahımdır
Gözümde tüten buğu
Titrer durur gönlümde
İnsan biçen soluğu

Öyle yaman dövdük ki
Gömdük tarihi bütün
Sesini de kesince
Soldu benzi ölümün

Kıyametler yaşattık
Çelikten tabyalara
Namluya sürgündük biz
Bombalara beddua

Her hücumda borandık
Her huruçta fırtına
Vurdukça çakan şimşek
Vuruldukça kasırğa

Ruhumun miracında
Ürperirken kâinat
Hazımsızlık çeken kim
Hayâsızca tabiat

Böyle büyük devleti
Görmedi hiç felekler
Cenneti tebşir için
Yarışırken melekler

Dünya habbecik artık
Kalmadı gözüm onda
Nefesiyim Rahman'ın
Rahîm'inse koynunda

TORUN:

Gölgenizde yaşarız
Mutlu, mesut, bahtiyar
Göneririz sizinle
Mahşer gününe kadar

ASLIMA DÖNDÜM**Muhammed Emin TÜRKYILMAZ**

Epeydir kelama küslüğüm vardı
Yeniden muhabbet faslıma döndüm
Aşk denen kemankeş yayını gerdi
Bedenden ayrıldım aslıma döndüm

Yerinden oynattım hicran dağını
Sevgiyle yeşerttim gönül bağını
Duama katarken dut yaprağını
Kozamdan sıyrıldım aslıma döndüm

Her işin üstüne sabırla gittim
Çok gönül dolandım, çok naz tükettim
Minnete sığındım; hiddete yettim
Bulandım duruldum aslıma döndüm

Tecer'in bağrını duman sarmadan
Sislere büründüm sürem dolmadan
Bülbülün zülfüne seher vurmadan
Mehtaba darıldım aslıma döndüm

Kış güneşi fırınımı harladı
İlkin çingı düştü; sonra parladı
Türlü türlü petek beni sırladı
Bin idim bir oldum aslıma döndüm

Peyderpey bir yağmur yağdı üstüme
Mağrurun kibrini sağdı üstüme
Baldıran dolunca gönül testime
Hancıya kırıldım aslıma döndüm

Mahkeme kurulmuş hâkim hazırıldı
Kitaplar açıldı, hüküm yazıldı
Bana gök kubbede mezar kazıldı
Maviye sarıldım aslıma döndüm

Muhakkak içinde muamma umma
Ahımın cürmünü yel alır sanma
Hak dinim şüphesiz İslam'dır amma
Çarmıha gerildim aslıma döndüm!

NAAT**Ali Kemal MUTLU**

Sıdk - emânet' duhl-i kalpte ne güzel amber olur
Kırk yıla bir harf için tâlib olan kamber olur

Hem 'fetânet' 'tebliğ' 'ismet' varsa hilkatten eger
Hamsetün sâhip olanlar bil ki peygamber olur

Nıce şâhlar pâdişâhlar gördü dünyâ yok yalan
On sekiz bin âlem için gör ki şems hep bir olur

Bir cehâlet devr yaşanmış Devvar içre derhte hem
Ol karanlık anda doğmuş bazı insan mihr olur

Kör olur gözler kapanıp hakkı gaflet çok basar
Kur'anın mu'ciz oluşu cehle sanki sihr olur

Elma mislidir cihân cennet bağında nehy iken
Bir nebî olmazsa nâdim ona dünyâ zehr olur

Neyleyem kim ben seninle hem-zamân olmamışam
Sûretinden bî-nasîp göz her gün âhla kahr olur

Gül bitermiş gün vurunca bâğ-ı dehrin böğrüne
Âhret gün şâfi sensin sensiz ol bâğ hâr olur

Zulmetinden ol zamânın görmez idi göz gözü
Şems-i şarkın şâh-ı envâr zuhru leyl nehâr olur

İnsan oldur sevdiğiyle her anından zevk ala
Çünkü sevmek mutluluktur böyle insan yâr olur

Sevgili altınsa ammâ her iki dünyâda da
Dünye vü ahret cinân haktır ona diyâr olur

Pîr-i fânî olsa insan kem olup tüm geçmişi
Kabrine gelse o hâlden tâhir ihtiyâr olur

Tüm cihânın ziynetini toplasan bir araya
Tırnağından zerre ile şüphe-var âyâr olur

Müşrikîn bedbaht olandır katline karar senin
Açtılar tam örtünü ger orda bir ağıâr olur

Âh u feryât eyleyendir bahçelerde hep hezâr
Sen gülün kendisisin bülbül ki andan zâr olur

Gözlerimdir zulmet-i ârın bulduk meskeni
Feyzin ermez yerlerin rengi anun çün kar'olur

Bir nazârın düşse mâhın sine-i ebyâzına
Simsiyah çatlaklar onun ortasından var olur

Bir ağaçsın âl-i arştan ellerim değmez sana
Hem amâlüm hem bu hâlüm altıma duvar olur

Dil güzel söyler görür göz sen olunca muhtevâ
Yâ Muhammet sırf senin mehdinde durmak kâr olur

"Yâ habîbim ben senünçün kılmışam şol âlemi"
Varlığın Kur'an'da muhkem yokluğun inkâr olur

Hicretindir râh-ı Medni aşk-ı deryâ eyleyen
Servi kaddin sâyesinden pây alan cûy-bâr olur

Gelmiş olan enbiyâlar dünya üzre olsa cem'
Hepsi hürmet ehli misli sana îtibâr olur

Dil eğer bahsin ederse mağfîret bâbın açar
Affolur tümünden günâhlar mâzi ebyâz kar olur

Ravza-i Mutahhara'ndan her geçenin yerde yüz
Söylenir kim râm olanlar yollarında mâr olur

Bâdesinden içmişem men Fuzulînin 'ışk ile
Andan içen her kim ola bâğda bir hezâr olur

Bir unutulmuş nazımdır ettiğim dîvân bilir
Kimse yazmaz vezn-i âruz şi'rim andan pâr olur

"Emrolunduğun gibi dosdoğru ol" der Rab sana
Ahlakından zerre versen Âli' ye dîdâr olur

Bekr ü Osman halifendir hem Ömer hem de Alî
Sıdk u ârdır hem adâlet hayy ilimle çâr olur

Essalât ü vesselâm kabrinde bâddır sestem âh
Elfû elfin salatin hem Ravzana eşcâr olur

Yüz çevirme Rabbimin ey en güzîde abdi sen
Rûz-ı cez'de ol bizimle cümle bahtiyâr olur

Lügatçe:

Sıdk: Bağlılık. Emanet: Güvenirlik. Duhl-i Kalp: Kalbin içi, gönül Amber: Hoş koku Kamber: Hz. Ali'nin (R.A.) sâdik, vefakâr ve sevgili kölesinin adı. Fetânet: Zihin açıklığı. Ismet: Günahsızlık. Hilkat: Yarattığı. Hamsetün: 5' ine Şems: Güneş Devvar: Durmayıp dönen Derh: Zaman, Dünya. Mihr : Güneş Cehl : Cahillik .Nadim :Pişman. Muciz: Mucize. Nehy: Yasak. Hem-zaman: Aynı çağ. Bi-nasib: Nasıpsız. Şâfi: Şefaât edici. Har: Ateş, diken. Zulmet: Karanlık. Cinan: Cennetler. Tâhir: Temiz. âyâr: Denk, aynı değerde. Müşrikîn: Şirk koşanlar, inanmayanlar. Hezâr: Bülbül. Pây: Ayak. Zulmet-i âr: Utanmanın karanlığı. Kar'olur: Kara olur. Mâh: Ay. Sine-i ebyâz: Bembeyaz görüntü. Râh-ı Medn: Medine yolu. Servi kadd: Uzun boy. Sâye: Gölge. cûy-bâr: Akarsu. Ebyâz: Bembeyaz. Râm: Köle. Mâr: Yılan. Âli: Yüce, şairin taç beyitte kullandığı mahlas. pâr olur: Parlak olmak, kendini belli etmek. Dîdâr: Açık, meydana, görünen. Hayy: Haya, utanma. Çâr: Dört. Bâd: Rüzgâr. Essalât ü vesselâm: Salât ve selam. Elfû elfin salatin: Binlerce salâvat. Eşcâr: Ağaçlar. Abd: Kul. Rûz-ı cez': Ceza günü, mahşer.

FİRKATÎ - REYHANÎ BİR BİLE DEĞİL [TERS AYAK DEYİŞME]

Metin ÖZARSLAN

Firkatî ile Reyhanî arasındaki deyişmelerde kullanılan ve elimizde sınırlı sayıda örneği bulunan bu ayak “dermanı bir bile değil” ifadesinin 18 Ekim 1971 tarihinde Erzurum’da yapılan deyişmede işlenmiştir. Bu deyişmede kullanılan “ters ayak”, kullanılan kavramlara tezat olarak karşı kavram kullanımına dayalı bir şekilde yapılmakla birlikte âşık tarzı şiirde fazla yaygın değildir. Bu türde kullanımlar yine sınırlı sayıda örnekleri bulunan “devrimli ayak”ta ve “tekrarlı ayak”ta olduğu gibi modern şiirin imkânlarının âşık tarzı şiire uygulanmasıyla elde edilmiştir.

Firkatî Kimin kılıcıdır **sivrisi iki**
Zulüme uğramış **yavrusu iki**
Şu deli gönlümün **ağrısı iki**
Neyleyim **dermanı bir bile değil**

Reyhanî Ali’nin kılıcı **sivrisi iki**
Hasan’la Hüseyin **yavrusu iki**
Hakikî, mecazî **ağrısı iki**
Tabipten **ihsanı bir bile değil**

Firkatî Şeytanın **oyunu üç** der eskiler
Yiğidin **düğünü üç** der eskiler
Herkesin **öğünü üç** der eskiler
Soframın **devranı bir bile değil**

Reyhanî Gusülün **adedi üç** der sofular
Sofranın **nöbeti üç** der sofular
Hayatın **müddeti üç** der sofular
Ölüm **kabristanı bir bile değil**

Firkatî Korkağın **kösteği dördtür** bilesin
Yiğidin **desteği dördtür** bilesin
Gönlümün **isteği dördtür** bilesin
Güzele **fermanı bir bile değil**

Reyhanî Abdestin farzıyla **erkânı dördtür**
Dünyanın köşesi **dört yanı dördtür**
Müminin mezhepte **erkânı dördtür**
Münkirin **imanı bir bile değil**

Firkatî İslâm’ın **şartını beş** koymuş koyan
Elin **kerratını beş** koymuş koyan
Aşkın **sıratını beş** koymuş koyan
Gönlümün **gümanı bir bile değil**

Reyhanî Mübarek kandilin **ervâhı beştir**
Beş vakit namazın **mubahı beştir**
Erenler şahının **izahı beştir**
Cahillere **yani bir bile değil**

Firkatî Yaz ile baharın **ayları altı**
Her ayı bir oktur **yayları altı**
Şu deli gönlümün **vayları altı**
Neyleyim **duyanı bir bile değil**

Reyhanî Amentü billâhın **mânâsı altı**
Sübhaneye kefin **hânesi altı**
Bismelenin saydım **esresi altı**
İçinde “p” **hani bir bile değil**

Firkatî İnsan başı süzek **deliği yedi**
Ulu gökyüzünü **bölüğü yedi**
Firkatî kısmetin **oluğu yedi**
Testine **dolanı bir bile değil**

Reyhanî Şiddet-i cehennem **âlemi yedi**
Peygamber ordusu **âlemi yedi**
Firkatî vazoda **kalemi yedi**
Aradı **Reyhanî bir bile değil**

DAVETSİZ AŞK**Hikmet ELİTAŞ**

Gönül kapım kitli idi yıllardır
 Nerden geldin, nasıl girdin vefasız
 Böyle sevda gönüllere zarardır
 Maksadın ne, nedir derdin vefasız

Mutluydum ekmeğim olsa da yavan
 Mutluydum yeterdi bir kuru soğan
 Sana geldi durdu, akrep yelkovan
 Zembereği kaç a kurdun vefasız

Hangi vakit çağır dın da varmadım
 El pençe eyleyip, divan durmadım
 Elli yıldır böyle sille görmedim
 Belli bana kötü vurdun vefasız

Hiçbir mevsim çiçek açmaz bahtıma
 Bir bakışın demirletti rıhtıma
 Öyle kuruldu ki gönül tahtıma
 Yok mu memleketin, yurdun vefasız

Gülüşün ızdırap, gözlerin çile
 Çırpınışım, yalvarışım nafile
 Bir demet karanfil alıp eline
 Hangi gün halimi sordun vefasız

Kölendir Hikmeti o günden beri
 Nezdinde hiç yokmuş, aşkın değeri
 Hep üstüme geldin, çekip hançeri
 Nihayet murada erdin vefasız.

VURURLAR SENİ**İsmail GÜL**

Gönül yükseklerden düze in düze
 Eser deli rüzgâr, yel vurur seni
 Aldanma gördüğün her gülen yüze
 Yarası onulmaz, dil vurur seni

Bir elâ gözlüye eylersin nazar
 Fattan bakışları bağrını ezer
 Vuslatı düşlersin meçhule uzar
 Düşersin peşine, yol vurur seni

Fırtınalar eser garip başında
 Teselli ararsın gözün yaşında
 Mecnun'a dönersin Leyla peşinde
 Dermanın tükenir, çöl vurur seni

Zaman sevincini neşeni alır
 Günler gelir geçer, gam, keder kalır
 Umulmadık işler başına gelir
 Yüce dağ başında, sel vurur seni

Çile ırmak olur bendini yıkar
 Çaresizlik vurur, boynunu büker
 Bir bakarsın sular yokuşa akar
 Diken mahzun bakar gül vurur seni

Akıbet meçhuldür asla bilinmez
 Kaderse yaşanır mani olunmaz
 Düşecek olursan dostun bulunmaz
 Kavim kardeş vurur, el vurur seni

VATAN, BENDEN SARI BAŞIN SAĞ OLSUN

İslam SADIG

Yığıb qalaq-qalaq taşı ne kadar
Adama taş atır naşı ne kadar
Taş öpür adamın başı ne kadar
Arkamca atılan taşın sağ olsun.
Vatan, benden sarı başın sağ olsun

Ne kadar doludu çuvalın, kisen
Körpe çocuk gibi inciye, küsen
Sütün soğuldumu döşünü kesen
Nadanın sağ olsun, naşın sağ olsun
Vatan, benden sarı başın sağ olsun

Qadamı, yavrumu yığıp gedirem
Bırakma bulut tek akıp gedirem
Son defa gözümü sıkıp gedirem
Senin koruğundan çıkıp gedirem
Bu qorukta kalan acın sağ olsun
Vatan, benden sarı başın sağ olsun

Qabirim olacaq nerde ne bilim
Beni ne gözlüyor orda ne bilim
Seni ne bekliyor burda ne bilim
Teki kurumasin, yaşın sağ olsun
Vatan, benden sarı başın sağ olsun

Varlığım yerini dar eylemedi
Yokluğum bir gözü kor eylemedi
Tökdü çiçeğimi, bar eylemedi
Yayıma kar döken kışın sağ olsun
Vatan, benden sarı başın sağ olsun

KENDİMİ BULDUM

Emrullah BEDİR

Şark bülbüllerinin nidalarında
Özümü, sözümü, bendimi buldum
Aşkın büyüü var sedalarında
Ben bu şarkılarda kendimi buldum

Yemen'den, Umman'dan selam gibiler
Asırlar boyunca sılam gibiler
Çölden esip gelen ilham gibiler
Ben bu şarkılarda kendimi buldum

Sanki benim sesim, benim nefesim
Kimi tek tesellim, kimi hevesim
Her güfte, her beste yaşama hissım
Ben bu şarkılarda kendimi buldum

Nil'in deltasından taşı geldiler
Yasak mesafeler aştı geldiler
Kardeş beldelerden coştı geldiler
Ben bu şarkılarda kendimi buldum

Hubbek Ya Habibi canımda candır
Ene Fentezarak kanımda kandır
Tarab melodiye gönlüm mekândır
Ben bu şarkılarda kendimi buldum

Kara günde akçe gibi şarkılar
Kalpten bir dilekçe gibi şarkılar
Dilimde öztürkçe gibi şarkılar
Ben bu şarkılarda kendimi buldum

BABAMIN MEŞİN ÇANTASI**Metin Önal MENGÜŞOĞLU***-Babama, amcama tüm demiryolculara-*

Mazgirt Kalesi'nde taştan mağara
Eşkiyadan kaçan mazlumun evi
Ölüme erişir yol vara vara
Korkular besliyor o mor alevi

Bir seyyahıtı babam, çıkar giderdi
Ömrünün yolunda hiç geç kalmadı
Anam çantasını eline verdi
Rüzgâr şapkasını yeke almadı

Üniformasında bir yığın yıldız
Göktekiler ile yarıştırlardı
Ne çaresiz kaldı ve ne de yalnız
Toz zerrelereinden ahbabı vardı

Bir el işmarıyla kalkardı tren
Burnundan soluyan aygırlar gibi
Uzak menzillere durmadan giden
Say ki göçmen kuşlar onun rakibi

Babamdı ne sürpriz serüvenleri
Masal diye kulağıma aktardı
Ondan bana geçen köklü genleri
Sarmaşık benzeri ruhumu sardı

Hasrete dost ayrılığa abone
Yollar onun kadim akrabasıydı
Hangi engel nerde çıksa önüne
Yönünü çeviren insan hasıydı

Meşin çantasında sefer taşları
Üç beş kurabiye ve vişne suyu
Kimi görse ölgün ve benzi sarı
Paylaşır ekmeği böyledir huyu

Yavrusunun süt bebeklik kokusu
Çıkmaz hatırından ezberlemiştir
Beynini çatlatsa bile uykusu
Evvel ahir düşündüğü hep iştir

“Hey ateşçi! Demlendiyse bir çay ver
Kıtlamanın keyif vakti yaklaştı
Şu makinisti de adamdan say, ver
Kelle şeker bize çok uzaklaştı.”

İncecik demirler uzanıp gider
Sesler ve sislerle dolardı kalbi
Koyun sürüsünde yanlış bir rehber
Allah'ın saf kulu köyün garibi

Bu demir canavar söz dinlemiyor
Koyun sürüsüne süratle daldı
Canlı mısın yoksa cansız, demiyor
Bütün hayvanları altına aldı

Ne müsekkin vardı ne de bir ilaç
Mahzun yüreğini neyle dağlasın
Çoban hem çaresiz hem üç gündür aç
Ya onun derdine kimler ağlasın

Tren yürür babam Kur'an okurdu
Kondüktör sorarken rekât ne demek
Ne zaman ki babam namaza durdu
Şu dünyada neye yarar bu emek

Seccadesi kırk yamadan mürekkep
Marşandizin kömür karası sinmiş
Anam yıkamayı istiyordu hep
Babam “bırak buna melekler inmiş”

Vakti yoktu avarelik yapmaya
Sanki hiç çocukluk yaşamamıştı
Uçmak istiyordu güneşe aya
Yolların kahrına böyle alıştı

Bazen oturmaktan yoruluyordu
Ayakta durmayı nasıl severdi
İnsanın doğumu ölmekten zordu
İnsanlık bundan da daha zor derdi

Ebedi bir gezgin gibi dolaştı
Dünyası küçüktü yüreği büyük
Köprüler, denizler, dağları aştı
Sırtında treni kadar da bir yük

Tiryakisi kimdir yolculukların
Babam bu tarife tam denk düşerdi
Dün ve bugün nedir, ne zaman yarım
O, lokomotif zamanı verdi

Çantasından tavşan çıkmadı asla
Doluydu dönüşün sevinci eve
Lokum kokusuyla dolardı sıla
İri Diyarbekir karpuzu bir de

Sade yüreğinde değil merhamet
Çantasında bile onu taşırdı
Her şehirden lehçe sanki bir demet
Su satıcılardan birkaç lakırdı